

مقایسه‌ی پورتفولیو و لاگ‌بوک

حورا اشرفی فرد^۱، حسین کریمی موقنی^۲

نامه به سردبیر

سردبیر محترم مجله دانشکده‌ی پزشکی اصفهان

دو اصطلاح پورتفولیو (Portfolio) و لاگ‌بوک (Log book) در حوزه‌ی آموزش علوم پزشکی کاربرد وسیعی پیدا کرده‌است، اما تفاوت و تشابه بین آن‌ها هنوز مورد سؤال است. در این نامه به سردبیر، با مرور منابع مرتبط سعی شده‌است که شفاف‌سازی لازم در این مورد انجام شود.

پورتفولیو در کتب و الفاظ فارسی، کارپوشه و مجموعه‌ی عملکرد نیز ترجمه شده‌است (۱). پورتفولیو، مجموعه‌ای طرح‌ریزی شده و هدفمند از مدارک و شواهدی است که چگونگی پیشرفت دانشجو و گام‌های لازم برای رسیدن به آن را شامل می‌شود. پورتفولیو، مجموعه‌ای از کارهایی است که توسط دانشجو انجام شده‌است و نمایانگر دست‌یابی او به سطح از پیش تعیین شده‌ای از توانایی و شایستگی است (۲). به طور شاخص، یک پورتفولیو، شامل مدارک و مستندات مکتوب می‌باشد، اما می‌توان فیلم و ویدئویی، نوار صدای ضبط شده، عکس و سایر انواع اطلاعات را در آن قرار داد. سنجش دانشجو با استفاده از پورتفولیو یک روش تقویت یادگیری دانشجوی محور است (۱). پورتفولیو، ابزار چند منظوره‌ای است که نه فقط برای ارزیابی، بلکه برای تحریک یادگیری مبتنی بر تجربه وارد آموزش پزشکی شده است. در یک پورتفولیو، تمام شواهد از یک مهارت خاص جمع‌آوری می‌شوند تا ارزیابی درستی در مورد کسب آن مهارت صورت گیرد. در کنار کارایی پورتفولیو در ارزیابی، در یادگیری هم می‌توان از آن به خوبی استفاده کرد. پورتفولیو، زمینه‌ی ایده‌آل برای یادگیری خودم‌محور و بازناندیشی است و مؤلفه‌ی اصلی توسعه‌ی حرفه‌ای می‌باشد (۳).

اندیشیدن درباره‌ی این که چه چیزی یاد گرفته شده است، بخش مهمی از یک پورتفولیو می‌باشد. پورتفولیو، بازتابی از رخدادها و فرایندهای کلیدی در زندگی حرفه‌ای فرد است. از پورتفولیو، می‌توان هم برای ارزیابی و هم برای یادگیری - با توجه به بازناندیشی که در جریان تدوین آن صورت می‌گیرد - استفاده کرد (۱).

مراحلی که برای تأمین هدف یادگیری پورتفولیو و با کاربرد تکوینی طی می‌شود، عبارت از چند گام است:

گام اول: در این مرحله، دانشجو یک تجربه را تعیین می‌کند و به توصیف آن می‌پردازد و متور فعالانه گوش می‌دهد، قضاوت نمی‌کند، تفسیر نمی‌کند و تنها بخش‌هایی از توصیفات دانشجو را که مربوط به آن تجربه نیست، برای او مشخص می‌کند تا کنار گذاشته شوند.

گام دوم: در مرحله‌ی بعدی، دانشجو بر تجربه‌ی خود تأمل می‌کند تا مشخص شود چه چیزهایی فرا گرفته است و متور توضیح می‌دهد، شفاف‌سازی می‌کند، خلاصه می‌کند و بر آن چه دانشجو گفته است، بازناندیشی می‌کند، اما تفسیر نمی‌کند.

گام سوم: در این مرحله، دانشجو نیازهای یادگیری جدید را تعیین می‌کند و برای دست‌یابی به این نیازها، برنامه‌ریزی می‌کند. متور فرایند را تسهیل می‌کند و پیشنهادهایی برای دست‌یابی به نیازها ارائه می‌دهد، اما خاطر نشان می‌کند که گزینه‌های دیگری نیز می‌توانند وجود داشته باشند.

مواردی از پورتفولیو که با هدف ارزیابی تراکمی به کار می‌رود، بر جمع‌آوری شواهدی مبتنی بر دست‌یابی به توانمندی‌ها متمرکز است. در پورتفولیو، با هدف ارزیابی ممکن است محتوای موردانتظار متفاوت از پورتفولیو با هدف یادگیری باشد (۲).

۱- دانشجوی دکتری، گروه آموزش پزشکی، دانشکده‌ی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران

۲- استاد، مرکز تحقیقات مراقبت پرستاری و مامایی، گروه داخلی و جراحی، دانشکده‌ی پرستاری و مامایی و گروه آموزش پزشکی، دانشکده‌ی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی مشهد، مشهد، ایران

نویسنده‌ی مسؤول: حسین کریمی موقنی؛ استاد، مرکز تحقیقات مراقبت پرستاری و مامایی، گروه داخلی و جراحی، دانشکده‌ی پرستاری و مامایی و گروه آموزش پزشکی، دانشکده‌ی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی مشهد، مشهد، ایران

Email: karimih@mums.ac.ir

یکی از وجوه متمایز کننده‌ی پورتفولیو از لاگ‌بوک، این است که در پورتفولیو، تأمل و بازاندیشی بر یادگیری خود نسبت به پیامدهای یادگیری وجود دارد (۲). در حالی که لاگ‌بوک تنها مجموعه‌ای از پیامدهای یادگیری است که نشان می‌دهد حداقل الزامات آموزشی برای دانشجو برآورده شده است (۵).

پورتفولیوها، وسیله‌ای برای جمع‌آوری شواهدی از میزان دست‌یابی به شایستگی‌های مورد نظر در طول زمان فراهم می‌کنند (۲)، اما لاگ‌بوک‌ها، تنها جهت ثبت فعالیت‌های یادگیری به کار می‌روند. ذکر تعداد موارد انجام شده در لاگ‌بوک، به طور الزامی به معنای دست‌یابی به مهارت لازم در آن مورد خاص نمی‌تواند باشد (۱).

برای به کارگیری لاگ‌بوک به سوپروایزر نیاز است، اما به کارگیری پورتفولیو، نیازمند منتور است؛ چرا که سوپروایزر برای اطلاع سریع از الزامات و شکاف‌های بالقوه‌ی یادگیری دانشجویان، بسته به مدت دوره، لاگ‌بوک را مرور می‌کند. در حالی که منتور وقت و منابع بیشتری برای ارزیابی پیشرفت یادگیری و استفاده از ابزارهای مختلف یادگیری به کار می‌گیرد (۵).

بر خلاف پورتفولیو که بر مستندسازی و بازاندیشی دانشجویان روی فعالیت‌های یادگیری تأکید دارد، لاگ‌بوک اهداف یادگیری روشنی دارد تا به فرایند یادگیری در محیط بالینی و تسهیل ارتباط میان دانشجو و مربی بالینی سامان دهد (۵).

در لاگ‌بوک، بر خلاف پورتفولیو، هیچ گونه آزادی عملی برای تنظیم اهداف شخصی وجود ندارد (۱).

لاگ‌بوک، تنها جهت ارزیابی‌های تکوینی به کار می‌رود؛ در حالی که پورتفولیو هم کاربرد تکوینی و هم کاربرد تراکمی دارد (۲). امروزه، با توجه به مطرح‌شدن آموزش و ارزیابی مبتنی بر توانمندی، طیف وسیعی از روش‌های ارزیابی و آموزشی مورد استفاده قرار گرفته‌اند. پورتفولیو و لاگ‌بوک نیز به عنوان دو ابزار در نظام ارزیابی کاربرد دارند. کاربرد اشتباه هر ابزار، موجب درک نادرستی از دست‌یابی دانشجو به توانمندی مورد نظر خواهد شد. لازم است تا مدرسین از تفاوت‌ها و کاربردهای اختصاصی هر یک از این دو، آگاهی داشته باشند تا با هدف رفع نیازهای آموزشی و ارتقای توانمندی‌های مورد انتظار دانشجویان، در موقعیت و شرایط مناسب جهت ارزیابی و یا یادگیری دانشجو از آن‌ها استفاده کنند.

در پورتفولیو، دانشجو هر قسمت از کار خود را که بخواهد بر اساس اهمیت قرار می‌دهد. به طور معمول، بهترین کار توسط دانشجو انتخاب و گزارش می‌شود (۱). پورتفولیو، قادر است پیامدهای یادگیری از قبیل رشد فردی، یادگیری خود راهبر، توانایی بازاندیشی، خود ارزیابی رشد فردی و تعهد حرفه‌ای را که به آسانی توسط روش‌های دیگر ارزیابی، قابل سنجش نیستند، ارزیابی کند. پورتفولیو، قضاوت کمی و کیفی را با هم ترکیب می‌کند و در نتیجه، ارزیابی جامعی از عملکرد یادگیرنده فراهم می‌آورد (۲).

لاگ‌بوک که نام‌های مختلف دیگری از جمله آموزش‌نامه، کارنامه‌ی گزارش روزانه و مهارت‌نامه برای آن ذکر شده‌است، یک وسیله‌ی ثبت دانشجو محور است که در آن، مهارت‌ها و توانایی‌هایی که دانشجو باید کسب کند، در یک دفترچه نوشته می‌شود و در اختیار دانشجو قرار می‌گیرد. دانشجو نوع رویه‌ی اجرا شده، تاریخ، نام بیمار و غیره را تکمیل می‌کند. تکمیل صلاحیت بالینی دانشجو برای اجرای رویه‌ها، جزء مسؤلیت‌های سوپروایزر یا ناظر است. ناظر، یک عضو هیأت علمی یا پزشک واجد صلاحیت است. ناظر، ارزشیابی توانایی شناختی و تکنیکی دانشجو، پر کردن لاگ‌بوک و نتیجه‌گیری درباره‌ی این که «آیا نیاز به ارتقای مهارت وجود دارد یا نه؟» را انجام می‌دهد. در این روش، اهداف آموزشی از پیش تعیین شده و دانشجویان در فرصت‌های آموزشی یکسانی قرار می‌گیرند (۴). لاگ‌بوک، در واقع یک وقایع نگار است (۱). لاگ‌بوک، کمک می‌کند دانشجو را به سمت موارد مهم متمرکز کنیم (۴). این کتابچه، نشان می‌دهد که دانشجو کدام یک از وظایف و هر کدام را چند بار انجام داده است. ضمن این که دامنه‌ی فعالیت‌های دانشجو را هم نشان می‌دهد (۱).

تفاوت‌ها و شباهت‌های پورتفولیو و لاگ‌بوک:

لاگ‌بوک و همچنین، پورتفولیو، به ایجاد عملکرد بازخوردی و تفکر خلاق در دانشجو و استاد کمک می‌کنند (۴).

در واقع، لاگ‌بوک می‌تواند بخشی از مجموعه‌ی عملکرد یا پورتفولیو باشد (۳) که شامل سوابق اقدامات انجام شده یا اطلاعات مربوط به مکان و زمان رخداد تجربیات است (۲).

پورتفولیو، ابزار انعطاف‌پذیری برای جمع‌آوری شواهد دال بر موفقیت در صلاحیت طی دوره‌ی زمانی فراهم می‌آورد (۳)؛ در حالی که لاگ‌بوک‌ها ابزارهای ساختار یافته‌ای برای مستند نمودن این است که فعالیت یادگیری رخ داده‌است یا خیر؟ (۵).

ارجاع: اشرفی فرد حورا، کریمی مونتقی حسین. **مقایسه‌ی پورتفولیو و لاگ‌بوک**. مجله دانشکده پزشکی اصفهان ۱۳۹۸؛ ۳۹ (۶۱۲): ۸۵-۸۲.

References

1. Karimi Moonaghi H. Practical guide to medical sciences students assessment. 2nd ed. Mashhad, Iran: Mshhad University of Medical Sciences; 2014. [In Persian].
2. Jalili M, Khabaz Mafinejad M, Gandomkar R, Mortaz Hejri S. Principles and methods of student assessment in health professions. 1st ed. Tehran, Iran: The Academy of Medical Sciences Islamic Republic of Iran; 2017. [In Persian].
3. Challis M. AMEE Medical Education Guide No.11 (revised): Portfolio-based learning and assessment in medical education. *Medical Teacher* 1999; 21(4): 370-86.
4. Mohammadi A, Khaghanizadeh M, Ebadi A, Amiri F, Raeisifar A. Log book; A method of evaluating education and feedback strategy in nursing. *Educational Strategies* 2010; 3(1): 41-5. [In Persian].
5. Schuttpeiz-Brauns K, Narciss E, Schneyinck C, Bohme K, Brustle P, Mau-Holzmann U, et al. Twelve tips for successfully implementing logbooks in clinical training. *Med Teach* 2016; 38(6): 564-9.

Comparison of Portfolio and Logbook

Houra Ashrafifard¹, Hossein Karimi Moonaghi²

Letter to Editor

Abstract

The terms portfolio and logbook have been widely used in the field of medical education. However, the differences and similarities between them are still under question. In this letter to the editor, an attempt has been made to make the necessary clarification in this regard by reviewing the relevant sources.

Keywords: Education; Medicine; Educational Technics

Citation: Ashrafifard H, Karimi Moonaghi H. **Comparison of Portfolio and Logbook.** J Isfahan Med Sch 2021; 39(612): 82-5.

1- PhD Student, Department of Medical Education, School of Medicine, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran
2- Professor, Nursing and Midwifery Care Research Center AND Department of Medical Surgical Nursing, School of Nursing and Midwifery AND Department of Medical Education, School of Medicine, Mashhad University of Medical Sciences, Mashhad, Iran
Corresponding Author: Hossein Karimi Moonaghi, Professor, Nursing and Midwifery Care Research Center AND Department of Medical Surgical Nursing, School of Nursing and Midwifery AND Department of Medical Education, School of Medicine, Mashhad University of Medical Sciences, Mashhad, Iran; Email: karimih@mums.ac.ir